1925.

9. Etnografiska avdelningen.

Största delen av året har upptagits av överflyttningar till magasinslokalerna i kvarteret Grönlandet Norra, och vid årsskiftet voro dessa praktiskt taget fyllda. Det är huvudmassan av de afrikanska, asiatiska och amerikanska samlingarna (med undantag av de föremål, som äro exponerade i skåp i Vallingatan 1), omfattande över 400 lårar och större packlådor, som överflyttats hit. En möjlighet att ytterligare utnyttja dessa lokaler återstår ännu, nämligen att hänga icke ömtåliga föremål på de många väggarna, något som också till en del redan skett. Vidare har ordnandet av f. d. Valmuseet som magasinslokal kunnat påbörjas, sedan en avsevärd del av de väldiga, svårtillgängliga lådhögar, som fyllde detsamma, överförts till Grönlandet Norra. Arbetet på att hit sammanföra samlingarna från Söderhavet och Australien påbörjades under hösten, men var vid årets utgång ännu ej slutfört. De som förvaringslokaler högst olämpliga fuktiga, djupa källrarna ha utrymts, likaså till största delen vindarna. Även Valmuseet har länge varit ett mindre godt förvaringsrum, ity att en del av de där i lådor förvarade sakerna vid uppackningen visade spår av fukt, men sedan genom Byggnadsstyrelsens försorg en stor kamin insatts under året, torde förhållandena avsevärdt förbättrats. Visserligen ökas därigenom bränsleförbrukningen, men denna stegrade utgift är alldeles nödvändig för samlingarnas bibehållande i godt skick.

Med undantag av ett 30-tal lårar (spjut från Melanesien, gipsavgjutningar), som ännu stå kvar på Riksmuseets vindar vid Freskati, samt ett par stora båtar och några andra skrymmande föremål, vilka förvaras å vinden till Kronprinsens f. d. stall, är avdelningens stora material nu åter samlat i dess egna lokaler vid Vallingatan. Det ökade behovet av packlådor har delvis fyllts på så sätt, att avdelningen, genom bibliotekarien Bergstedt's tillmötesgående, från Vetenskapsakademiens bibliotek till billigt pris fått inköpa ett 100-tal för ändamålet lämpliga amerikanska boklådor. För förvaring av smärre föremål har beställts ett antal kartonger, att ställas i packlådorna.

I samband med nu antydda arbeten har pågått inventering av samlingarna, vilken vid årets utgång fortskridit därhän, att materialet från Australien, delar av Melanesien, Japan och Ceylon

i huvudsak är det enda som är kvar att sammanföra, genomgå och ordna. Dessa återstående samlingar äro dock mycket omfattande. Likaså hava renoveringsarbeten företagits, lerkärl och andra söndriga föremål av olika slag ha lagats, husmodeller och båtar rekonstruerats, vapen befriats från rost, föremål av trä, läder och flätverk från mögel etc. De många fragment av föremål, som legat förvarade här och var i lokalerna, hava i de flesta fall kunnat identifieras och ha fastsatts på sin rätta plats. För att ge en uppfattning om dessa konserveringsarbetens omfång må anföras ett bestämt exempel, hr. A. E. PAULSON's, i 1924 års redogörelse omnämnda stora arkeologiska samling från Mexiko. Detta dyrbara förvärv, som utan donators förvållande (han hade låtit packa samlingen vid Museo Nacional i Mexico City) anlände i ett delvis bedrövligt skick, i det ett par hundra skulpturer och lerkärl voro krossade, har i sin helhet lagats av avdelningens personal. Skulle dessa saker utlämnats till en yrkesman för lagning, hade kostnaden troligen belöpt sig till ett par tusen kronor.

Tilläggas må i detta samband slutligen att föremål utan uppgifter om lokal o. dyl. vid inventeringen lagts å sido för att så småningom kunna bestämmas, vilket också i någon mån redan skett.

Om än arbetet under året sålunda koncentrerats på den inre organisationen, har avdelningen dock under detsamma haft glädjen få samlingarna ökade genom värdefulla *gåvor:*

1. *Från Amerika.*

Affärsmannen i Chicago, hr AXEL LONNQUIST, har översändt en vacker samling korgar av olika typer och andra flätarbeten, 205 st., huvudsakligen från Nordamerikas indianer i unionens västra och sydvästra stater, särskilt från olika stammar i Californien, från navahoer, hopi-indianer och apacher, samt från Alaska. Enstaka föremål finnas från British Columbia, Mexico, Java, Palestina, Sudan och Sydafrika. Framför allt materialet från västra Nordamerika innehåller många gamla, numera svåröverkomliga korgtyper och utgör ett högst värdefullt och välkommet tillskott till avdelningens tidigare förvärv från dessa områden, bland vilka det fyller mången lucka. Samlingens värde höjes ytterligare genom en bifogad förteckning med lokaluppgifter och andra meddelanden om varje särskilt föremål (bl. a. uppgifter om ornamentens infödda namn och dessas betydelse). Det har verkligen ej varit ofta, som avdelningen från en icke-fackman fått mottaga en så noggrant etiketterad samling.

Med. d:r RICHARD HOGNER, Boston, U. S. A., som vid flera tillfällen förut och senast i fjol skänkt etnografiska och arkeologiska samlingar till avdelningen, har ånyo visat sitt intresse för densamma genom att översända 54 spridda föremål från nordamerikanska indianer, däribland 16 lerkärl, mest från Pueblo-in-

dianerna, samt 1 kandar med silverornament och turkoser från navahoerna. Av största värde äro 3 stora, tunga, ornerade navahofiltar, färgade med klara växtfärger. Dylika oförfalskade prov på detta indianfolks berömda textilkonst betinga numera mycket höga priser. (Om ytterligare en gåva av d:r H. se nedan).

Amanuensen H. Edgren, Stockholm, har skänkt 1 större stenyxa och 9 spjutspetsar från narragansett-stammens forna område, nära Providence, Rhode Island, U. S. A.

2. *Från Asien och Söderhavet.*

Löjtnant Carl Lagercrantz, Stockholm har donerat den vackra etnografiska samling (218 föremål), som fil. kand. Sten Bergman hopbragte under sin resa i Kamtsjatka. Den härrör från lamuter, kamtsjadaler och korjaker. Från de förstnämnda märkas fullständiga dräkter av skinn, 1 rensläde, 1 ridsadel, 1 lastsadel och packsäckar för ren jämte andra föremål i samband med renkulturen, 1 par skidor samt diverse husgerådssaker. Samlingen från kamtsjadalerna innehåller bl. a. fiskedon, båtar (modeller), 1 skaftad jordhacka, skinnskrapor med blad av sten, 1 apparat för uppmjukning av skinn, fotbeklädnader av skinn, husgerådssaker, däribland ett stort antal korgar, näverkärl och träskedar. Från korjakerna finnas bl. a. 1 päls, snöskor och 1 drillborr. Kand. Bergman har över samlingen uppgjort en förteckning med noggranna uppgifter om de olika föremålens användning och lokaler. Med undantag av museet i Leningrad torde numera intet europeiskt museum äga en så fullständig samling från Kamtsjatka, vilket område förut ej alls var representerat i vårt etnografiska riksmuseum. Särskilt torde föremålen från kamtsjadalerna utgöra ett godt jämförelsematerial, dels till Vega-expeditionens förvärv från tjuktjerna, dels med samlingarna från eskimåer och N. V. Amerika. Som kamtsjadalerna numera äro svårt dekulturerade och starkt uppblandade med ryssar, har det varit särskilt värdefullt att få deras utdöende kultur representerad i museet. Lamuterna åter äro ouppblandade och ha väl bevarat sin rennomadkultur. Förvärvet från dem utgör ett godt jämförelsematerial med samlingar från Sibiriens rennomader.

Med. d:r Richard Hogner har, förutom ovannämnda samling från Nordamerika, skänkt 20 äldre föremål från Japan, bland vilka märkas 3 rikt snidade och lackerade tebord av en numera mycket svåröverkomlig typ, ej förut representerad i museet, 1 stort, vackert snidat kärl av bambu, 1 cylindriskt kärl av porslin, 4 lansar av olika typ och 2 bågar med pilar.

Vidare har postexpeditören Torsten Olsson, Stockholm, överlämnat 1 japanskt avrättningssvärd, Riksmuseets Botaniska avdelning genom prof. C. Lindman 5 musikinstrument av bambu (*anklong*) från Java, advokaten Povel Grönvall, Karlskrona,

en samling modeller av vapen och redskap från Java med angränsande öar samt ingenjör Gösta Cedergren (Arkadak, guv. Saratov, Ryssland) en tungusisk rock.

De av docenten S. Bock under hans resa i Söderhavet 1917—18 hopbragta etnografiska samlingarna (förvärvade genom mecenatmedel, anskaffade av prof. Hartman), vilka sedan år 1920 legat ouppackade i museet, hava nu helt övergått i dess ägo, sedan B:s utlägg för frakter etc. under detta år blivit likviderade. Dessa stora samlingar, vilkas katalogisering pågår vid årets slut, räkna omkring 700 nummer och härröra från Gilbert-öarna, Ellice-gruppen, Fidji och Samoa förutom enstaka föremål från Salomon-gruppen, Nya Irland m. fl. öar i Melanesien. Särskilt fullständigt äro Gilbert- och Ellice-öarna representerade. Bl. a. ha avdelningens tidigare förvärv från de förra (genom Vanadis-expeditionen) av flätade rustningar och hajtandsvapen av olika typer högst väsentligt ökats. De exemplar av dessa intressanta föremål, som B. hemfört, voro de sista gamla goda, som stodo att uppbringa. Förutom redskap och vapen, i allmänhet de enda föremål, genom vilka Gilbert-öarna äro representerade i etnografiska museer, omfattar B:s samling emellertid även hela den övriga kulturen. Av intresse äro 2 miniatyrkanoter (dock med stort segel) av det slag, som männen använda vid en sorts kappsegling. Vidare märkas en mängd fiskkrokar av olika slag, ålryssjor, stötar av *Tridacna*-skal, kokosnötöppnare och andra redskap, hus- och båtmodeller, kastvapen för fågeljakt med kula av snäckskal (*Tridacna*), halsband av människotänder och av valtänder, rep och prydnader av människohår, ett stort antal andra prydnadsföremål, särskilt av snäckor m. m. Relativt lika rikhaltigt är Ellice-gruppen representerad. Båda dessa samlingar utgöra ett godt och fylligt material för jämförelse av kulturerna i sin helhet, såväl mellan Gilbert- och Ellice-öarna inbördes, som mellan dessa båda och Samoa. Samlingen från Fidji härrör till största delen från trakten av Mbau på ostkusten av Viti Levu. Den kompletterar avdelningens tidigare material, bl. a. av lerkärl, varav förut endast 2 st. funnos. Framhållas må slutligen en i Mbau förvärvad *poi*-stöt av korallkalk, av karolinisk typ, förut ej representerad i samlingarna.

3. *Från Afrika.*

Bokförläggare K. J. Bohlin, Stockholm, har skänkt c:a 200 föremål från Tunis, östra Marocko och Sahara, hemförda av professor O. Olufsen's Sahara-expedition 1922—23. Samlingen består huvudsakligen av textilier, läderarbeten, metallsaker och keramik. Nämnas må från Tunis 2 stora och 4 mindre tjocka äkta mattor från Kairouan, 2 tunnare mattor från Gabes, 2 praktfulla festdräkter (guldbrokad m. m.), ett antal sidentyger med rika handbroderier i guld och silver, 20 keramiska föremål (fat, rö-

kelsekärl m. m.), ett 30-tal större och mindre mässingsaker, flera med silverinlägg (fyrfat, kaffekannor, rökelsekar o. dyl.), samt från Marocko en gammal vacker oljelampa (keramik), 2 stora väggbonader och ett antal läderarbeten, däribland mycket vackra väskor och kuddar. Från Timimun, Tuat och andra oaser i nordvästra Sahara finnas 10 st. vävnader, 12 smärre lädersaker och 12 korgar. Tuaregerna i Hoggar representeras genom 1 stor sadelväska och 4 sittdynor i rik lädermosaik samt 6 smärre broderade läderarbeten.

Kapten T. Orre har förärat 9 moderna föremål och ett antal flintartefakter från västra Sahara. De förra utgöras av 1 kamelsadel, 1 ornerad säck och 4 andra läderarbeten från tuareger samt 1 skinnspänd lerkärlstrumma, 1 stränginstrument och 1 korgtallrik från Timimuns *haratiner*, den i Saharas oaser bofasta, med f. d. negerslavar uppblandade befolkningen. Flintartefakterna, 10 större och ett 60-tal mindre, äro av olika paleolitiska och neolitiska typer, de flesta ytfynd från Igidi-området. Kapten O. överlämnade 1922 en del mindre stenredskap från samma trakter.

Av särskilt intresse i dessa båda förvärv äro de föremål, som härröra från tuaregerna och andra befolkningselement i Sahara, ett område, som hittills varit fullständigt orepresenterat i avdelningens samlingar. Goda utsikter föreligga att under det kommande året få ytterligare material från dessa trakter, framför allt från tuaregerna.

Till komplettering av sina tidigare skänkta samlingar har grosshandlaren Knut Knutson, Stockholm, överlämnat 10 föremål, som han på 1880-talet förvärvat bland stammarna på Kamerun-berget, samt 1 elfenbenstrumpet, köpt 1901 bland baslo vid övre Cross River. Särskilt må framhållas 1 krigshövdingsmössa från byn Batom, ett plagg, som endast fick bäras under krigstid, samt 1 medicinmansmössa, prydd med röda fjädrar, vilken enligt säljarens uppgift tillhört hans farfars far, som varit en framstående medicinman. Bland alla stammarna inom denna del av Kamerun funnos på 1880-talet endast två personer, som voro berättigade att bära en dylik mössa. Tidigare lär det på sina håll funnits gott om sådana. Dessa båda föremål torde det numera vara ytterst svårt att komma över. Vidare innehåller gåvan 1 elfenbenstrumpet (jakthorn) från bakwiri, 1 elefantbetspets, redskap att slå rep med, 1 vävstol och 1 mortelstöt av ebenholz.

Penninggåvor: Industriidkaren A. E. Paulson, New York har översändt 500 kr. till täckande av avdelningens utgifter för frakter m. m. av hans härom året skänkta mexikanska samlingar samt direktör A. Sohlman 400 kr. att, enligt förslag av undertecknad, användas till utökande av museets knappa material från Sahara.

Inköp: Av konservator D. Sjölander 1 tibetansk sadel från Drokwadistriktet i nordöstra Amdo (källområdet mellan Jang-tse och Hoang-ho), med stigbyglar, träns och övriga tillbehör. Vojlocken är klädd med tyg från Lhasa, på vilket heliga tecken äro målade.

Genom förmedling av Nordiska Museet hava inköpts 17 spridda föremål, däribland 3 gamla korgar från tlinkiterna i nordvästra Amerika, 2 lerkärl från pueblo-indianerna samt 1 svärd med skida från Java.

Till fotografisamlingen har köpman G. Melin, Stockholm, skänkt ett mindre album med av honom år 1891 bland araukanerna i Chile tagna fotos.

Bland gåvor till avdelningens bibliotek märkas 2 av Nordiska Museets publikationer, översända av denna institution, B. Laufers värdefulla arbete »Jade, A Study in Chinese Archaeology and Religion», skänkt av konstnären S. Ståhl, Stockholm samt S. Lovén's gradualavhandling »Über die Wurzeln der Tainischen Kultur, I» från förf. Vidare har Academia Nacional de Historia i Ecuador översändt några av sina publikationer.

Intendenten har för hälsans vårdande åtnjutit tjänstledighet under hela året med assistenten som vikarie.

Bland personalen har den förändringen inträdt, att kvinnliga biträdet fröken Lisa Andersson den 5 april på egen begäran entledigades från befattningen. Denna uppehölls därefter av fröken Ingeborg Törnblom, som tidigare biträdt vid avdelningen och som den 5 sept. konstituerades till kvinnligt biträde vid densamma. Under assistentens semester förordnades fil. d:r G. Bolinder som t. f. intendent, och har han därutöver en kortare tid under året arbetat vid avdelningen. Sedan slutet av sept. har d:r S. Lovén tjänstgjort som volontäramanuens.

Assistenten har, vid sidan av överflyttnings- och inventeringsarbetena samt de löpande ärendena, katalogiserat de av d:r Hogner 1922—23 skänkta samlingarna från Nordamerika. Det kvinnliga biträdet har bl. a. gjort upp förteckningar över de inventerade och ompackade samlingarna, renskrivit kataloger och tecknat av föremål till dylika samt deltagit i konserveringsarbetena. D:r Bolinder har katalogiserat ett par mindre samlingar samt avslutat den av honom tidigare påbörjade alfabetiska kortkatalogen över museets samtliga samlingar från Amerika. D:r Lovén har upprättat kataloger över missionärerna Berg's och Sköld's kinesiska samlingar samt påbörjat katalogiseringen av docent Bock's stora samling från västra Söderhavet; därjämte har han för avdelningens arkiv gjort en jämförande beskrivning av Skoklostersamlingen från Nya Sverige.

I samband med svenska kyrkans missions 50-årsjubileum anordnade missionsstyrelsen under hösten i Uppsala en etnografisk utställning, representerande de länder, i vilka kyrkan utövar

missionsverksamhet, och fick då, sedan Vetenskapsakademien givit sitt samtycke och missionsstyrelsen erbjudit sig betala alla kostnader, låna de sydafrikanska samlingar (från Natal och Zululandet), som hopbragts och skänkts till avdelningen av kyrkans missionärer. Hade denna anhållan kommit ett år tidigare, hade det varit omöjligt att tillmötesgå densamma, men tack vare de nya magasineringslokalerna voro ifrågavarande samlingar nu sammanförda och inventerade.

Bland forskare, som under året i studiesyfte anlitat samlingarna, må i första hand nämnas några medlemmar av den XXI. internationella amerikanistkongressen i Göteborg: Mr. H. G. Beasley, London, professor S. Debenedetti, Buenos Aires, mr G. Eaton, New Haven, d:r Melville J. Herskovits, Columbia-universitetet, New York, d:r M. Heydrich, Dresden, professor Walter Lehmann, Berlin, professor och fru Alfred P. Maudsley, Hereford, d:r P. Rivet, Paris, föreståndaren för etnografiska samlingen i Naturhistoriska Museet i Wien d:r F. Röck, kuratorn vid Peabody-museet, Harvard-universitetet, d:r K. J. Spinden samt professor L. Sternberg, Leningrad. Vid uppackningen och genomgången av samlingarna från Mindre Asien, Kaukasus, Persien, Turkestan etc., vilka utgöra ett viktigt jämförelsematerial för bl. a. studiet av den europeiska allmogekulturen, hava tjänstemän vid Statens Historiska Museum, Livrustkammaren och Nordiska Museet begagnat tillfället taga del av desamma: antikvarien T. J:son Arne, intendenterna R. Cederström och S. Erixon, d:r S. Ambrosiani, amanuensen E. Klein m. fl. Intendenten G. J:son Karlin, Lund, har upprepade gånger, allteftersom inventeringen skridit framåt, studerat och fotograferat keramik från olika delar av världen, och har han därvid bl. a. godhetsfullt utfört bestämningar av keramiska föremål. Vidare har professor E. Nordenskiöld, greve E. von Rosen, d:r G. Bolinder, d:r S. Lovén samt amanuenserna vid Göteborgs etnografiska museum S. Linné och G. Montell studerat sydamerikanska samlingar, professor I. Trägårdh föremål tillverkade av snäckor, missionssuperintendenten J. E. Norenius, teol. d:r K. E. Laman och ingenjör Åke Sjögren afrikanska, fru I. Trotzig japanska, missionärerna fil. lic. J. Sandegren och fröken R. Nathorst indiska, resp. kinesiska samlingar, hr Steinitz, Tyskland, lapptrummor, löjtnant R. Nydahl musikinstrument, med. kand. S. Reuterskiöld delar av den gamla Uppsala-samlingen, kapten J. Rippe föremål från Sunda-öarna, konstnären O. Elgström kanoter med uteliggare, konstgjutare H. Bergman och konstnären W. Heinrich, Charlottenburg (Berlin), skulpturer. Professor C. Milles har demonstrerat samlingar för sina elever i bildhuggarskolan. Flera konstnärer hava i praktiskt syfte (industri, konsthandtverk) och i ganska omfattande grad begagnat samlingar, bland andra hr

A. FOUGSTEDT, fröken ESTRID ERIKSON och hr. H. KROGH. Slutligen har fru TROTZIG även detta år upprepade gånger visat japanska samlingar för konstnärer och andra intresserade.

Följande publikationer, helt eller delvis grundade på avdelningen tillhörigt material, ha utkommit under året:

G. LINDBLOM, Afrikanische Relikte und Indianische Entlehnungen in der Kultur der Buschneger Surinams. Eine vergleichende ethnographische Studie. Göteborgs Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhälles handlingar. Fjärde följden. Göteborg 1924. 120 s.

——, Über eine alte ethnographische Sammlung aus dem nördlichsten Südamerika im Ethnographischen Reichsmuseum in Stockholm. Ymer 1924. 27 s.

——, Några förklädnadsmetoder vid jakt bland afrikanska folk. Fauna och Flora 1924. 7 s.

G. Lindblom,
t. f. intendent.